

Obsah

Slovo úvodem	5
<i>Karel Picmaus</i> Expozice socialistické výstavby v museích na Jihlavsku	7
<i>V. Vildomec</i> Neolitické idoly jako kulturní projev pravěkého člověka	15
<i>Josef Skutil</i> Bronzový depot z Trnavy u Třebíče	22
<i>Jaroslav Pošvář</i> K počátkům jihlavského hornictví a horního práva	27
<i>František Hoffmann</i> Jednání o kompakтата v Jihlavě	55
<i>Vladimír Němeček</i> Jihlavské mincovnictví	67
<i>Ludvík Meduna</i> Nález pražských grošů v Horních Borech a otázka loštických pohárů	85
<i>Jiří Dvorský</i> Nález mincí v Horních Borech na Velkomeziříčsku	93
<i>Václav Richter</i> Dvě románské stavby na třebíčském klášterství	102
<i>Vratislav Bělík</i> Štukové výzdoby horáckých štítů na Třebíčsku	113
<i>Jindřich Šilhan</i> K dějinám nejstarších papíren v Jihlavském kraji	118
<i>Jaroslav Mejzlík</i> Ohlas první ruské revoluce na Třebíčsku	144
<i>Alois Šimka</i> První železnice na Vysočině	157

Historické drobnosti

<i>Vratislav Bělík</i> Johan Burian, majstr stolařský z Mohelna	165
<i>Vratislav Bělík</i> U hrnčíře Františka Kubiše ve Vladislavi	166
<i>Vratislav Bělík</i> Šipáci	167
<i>Ladislav Hosák</i> Kdy se stala Kamenice u Jihlavy městečkem	168
<i>Ladislav Hosák</i> Nejstarší inventář zámků Police a Budkova z r. 1678	169
<i>Jiří Dvorský</i> Nález pražských grošů u Havlíčkova Brodu	171
<i>Jindřich Chylík</i> Jihlavský mlynář vynalézá stroje	171
<i>Jindřich Chylík</i> Pokus o cukrovarnictví na Jihlavsku	172
<i>Jaroslav Nováček</i> Protirobotní nepokoje v Bochovicích v červenci roku 1775	173
<i>Jaroslav Nováček</i> Zajímavý dokument z doby toleranční	174
<i>Jindřich Šilhan</i> Ulička	175

Slovo úvodem

Jihlava, přirozené středisko geograficky přírodovědného jednolitého útvaru, jež nazýváme Vysočinou a celku společenského, jenž neznaje staleté předělové čáry zemských hranic, stmelil se v těchže životních podmínkách v jeden lid, jímž zabydlená oblast kryje se s národopisným pojmem Horácka, stává se teprve v roce 1949 krajským zřízením také střediskem správním s novými úkoly.

I když předpoklady pro hospodářský rozvoj Jihlavského kraje jsou dány již strukturou území, zůstává důležitým článkem k upevnění tohoto správního celku vědomí sounáležitosti, což předpokládá všestranné poznání kraje. Je předním úkolem kulturních pracovníků viděti právě zde těžiště své práce.

Jihlava je z mála krajských měst, které nemá jediného vysokoškolského učiliště, jež by se stalo ohniskem vědecké práce v kraji. Proto krajské museum, jakožto vědecký a kulturně osvětový ústav, ujímá se vydávání sborníku, který má za úkol soustředit výsledky vlastivědného bádání o Jihlavském kraji, pobízeti vědecké a všechny vlastivědné pracovníky k dalšímu a hlubšímu studiu naší regionální problematiky přírodní i společenské, jemuž se otvírají studnice nevyčerpatelné.

Ideovou směrnicí našeho sborníku je pěstovati zdravý regionalismus. Ne ten zatuchlý, v domově úzce se uzavírající, stavící hradby před vlivy okolního světa, ale regionalismus brány domova široce otevírající, v němž domov je středem, jímž se učíme poznávat i milovati celou vlast i lidstvo. Teprve poznáním domova otvírá se nám cesta k pravému, socialistickému vlastenectví, které znamená lásku k rodné zemi, lásku k lidem, lásku k práci, bez níž by nebylo myslitelné mohutné dílo socialistické výstavby.

Někdejší vlastivědné sborníky, na jejichž tradici navazujeme, měly své nedostatky: upřílišněný historismus a samoučelné horování pro tradici. Soustředily nám však bohatý a různorodý vlastivědný materiál z celého kraje. Nedostatečné fundování, vyplývající z malého zájmu vedoucí složky předchozí společenské formace o vlastivědné počiny, zapříčinilo věčné zkomírání podobných akcí. Z komplexu těchto příčin byly někdejší vlastivědné sborníky obsahově jen nahodilými snůškami příspěvků nejrůznější úrovně, pěstující často právě onen do sebe se uzavírající neplodný a neplodňující regionalismus — A přece v něčem nám mohou býti ony vlastivědné sborníky příkladem přímo zářným. Ti »zapadlí« vlastenci, převážně staří kantoři, odchovanci dob buditelských, budo-

vatelé našich museí, stojící u kolébky vlastivědného bádání, kteří často sklízeli za svoji práci jen snobský úsměšek a blahosklonné přezírání, měli by nám býti vzorem svým nadšením, pracovní pílí a nezištností.

Dnes však myšlenka sborníku vlastivědných prací z Jihlavského kraje rodí se ve zcela jiných poměrech. Sborník vzniká z kulturních potřeb kraje, doba volá po této práci a má pro ni plné porozumění. Věříme také, že náš sborník otevře nám cestu k novým přátelstvím a přinese nová pouzbuzení vědeckým pracovníkům v řešení nejrůznějších vědeckých otázek našeho kraje. Přinese nové stati ne ryze akademických studií, ale poznatky, odkrývající neznámá tajemství naší přírody i nová poznání a nové pohledy na vývoj společnosti, nové pohledy a hodnocení našeho umění, našich památek a krajového písemnictví, nové objevy z bohatých fondů našich archivů, odkrytá svědectví dřívějšího života, způsobu práce a zápasu ideí. — Pak stane se náš sborník opravdovou základnou pro vědecké a vlastivědné studium v nejširším smyslu slova, zaměřené k našemu kraji.

Právě tak jako jsme si nepřáli učiniti ze sborníku přísně vědeckou záležitost pro úzký akademický okruh, nemůžeme si ani přáti populárně vědecké tribuny, která by vědecké bádání nepouzbužovala a ničeho nového pak nepřinášela. I když chceme psáti formou přístupnou širší čtenářské obci, musíme dbáti toho, aby stati sborníku obstály před kritickým měřítkem a ukazovaly nové cesty.

Posláním tohoto sborníku je vydávat studie, které by vědeckou methodou zpracovávaly nejrůznější vlastivědné regionální otázky a přispívaly jako dílčí studie k shromažďování poznatků prohlubujících znalosti v historickém vývoji a přírodním charakteru Jihlavského kraje. Redakce očekává, že se jí podaří vzbudit zájem o vlastivědnou práci.

Chceme vydávati sborník z pera všech pracovníků, obírajících se nejrůznější vědeckou problematikou Jihlavského kraje, sborník s co největším počtem původních kratších studií, který by přispěl k hlubšímu poznání Jihlavského kraje, k bližšímu vzájemnému poznání a sžití obyvatelstva na obou svazích Českomoravské vysočiny, ke kulturnímu a hospodářskému pouznesení našeho kraje.

První náš sborník omezuje se na větší i drobnější články nejrůznější krajové vlastivědné problematiky. Ročník příští již přinese rubriku zpráv o vlastivědné literatuře našeho regionu a zprávy o činnosti našich museí, archivů, vlastivědných kroužků a pod. Podaří-li se nám vytvořit široký spolupracovníků, bude se nám otvírat výhled, že ze sborníku vybudujeme periodickou publikaci, vycházející aspoň dvakrát ročně v části historické i přírodovědné.

Práce obsahově nejzávažnější a rozsahově vymykající se rámci sborníku zamýšlíme vydávati v samostatné knižnici.

První žeň vlastivědné práce, již otvíráme stránky našeho sborníku, odevzdáváme vlastivědným zájemcům, našim školám a všemu lidu Vysočiny.

Arnošt Kába